

Aires d'una nova LOAPA?

El pacte entre Zapatero i Rajoy per crear una comissió de negociació entre PSOE i PP de les reformes constitucionals i estatutàries ha provocat interpretacions de tot tipus. Ara, amb els antecedents viscuts, és pertinent plantejar-se si la política espanyola es troba davant d'aires nous pròxims a la ja coneguda LOAPA.

En el número anterior d'aquest setmanari (núm. 1.075) s'analitzava en el tema de portada la situació política que havia explotat després de l'aprovació del pla Ibarretxe al Parlament basc i es plantejava una pregunta: quin camí prendria el president José Luis Rodríguez Zapatero i tot el PSOE davant de la cruïlla que se li presentava? És a dir, si optaria per l'acord de fons amb el PP per blindar el model territorial i institucional espanyol actual, tal com els discursos del rei de Nadal i de la Pasqua Militar suggerien, o si, per contra, optaria per pactar amb els nacionalistes per construir l'estat plurinacional.

La bomba política va esclatar, de fet, quan el president espanyol, Rodríguez Zapatero, pactava amb el líder del PP, Mariano Rajoy, la creació d'una comissió institucional per discutir-hi les reformes de la Constitució i dels estatuts d'autonomia i per fer-ne instrument comú de liquidació del pla Ibarretxe. El dilluns dia 17, *El Mundo* informava que els dos líders espanyols havien estat convocats pel rei a la Zarzuela el dia abans, on mantingueren una reunió en què, segons el diari, la corona va beneir el pacte.

La tempesta política consegüent va ser, i és, considerable. D'aquest pacte, evidentment, se n'ha fet tot tipus d'interpretacions. Però per intentar esbrinar què és i, sobretot, què pot significar, cal avaluar dos elements fonamentals: un, quin tipus de naturalesa presenta, i dos, quin objectiu té.

La naturalesa. L'acord entre Zapatero i Rajoy va ser, estrictament, de creació d'una comissió institucional, formada per membres del Govern, del PSOE i del

PP, en la qual es discutiran les futures reformes constitucionals i dels estatuts d'autonomia, així com les passes per oposar-se al pla Ibarretxe. Aquesta va ser la informació que donaren el líder del PP i la vicepresidenta del Govern, María Teresa Fernández de la Vega, en la compareixença davant dels mitjans de comunicació a la Moncloa, just després de la reunió. Aquest és, per tant, un pacte que, més enllà de les iniciatives polítiques concretes que pugui generar, mostra una naturalesa clara: exclou els altres partits polítics amb representació al Congrés i margina, així mateix, les institucions autònòmiques.

Al marge que la comissió prengui o no acords concrets sobre un procés de reforma estatutària, la seva mera existència altera substancialment la situació que hi havia en relació amb els processos oberts de reforma d'estatuts d'autonomia. Perquè cal recordar que el Govern Zapatero havia dit que l'executiu no hi intervindria de cap manera –ja que, segons argumentava el president, volia un procés des de baix (de cada autonomia) cap amunt (al Congrés), i no, com s'havia fet sempre, amb la fàctica direcció des de dalt a partir d'un pacte d'estat entre el Govern i els dos partits majoritaris espanyols–. Ara tot el procés compta amb un ens creat directament pel mateix Govern, el qual podrà actuar o no –i en cas que ho fes, ja es veuria com–, tot al contrari del que s'havia promès. La situació general, per tant, s'ha alterat.

Per altra banda, la naturalesa d'aquest pacte és idèntica a la dels mateixos tipus d'acords entre les forces majoritàries espanyoles en contra dels nacionalistes que s'han concretat en el passat. En efecte, així ha passat en cinc ocasions.

És molt important recordar el context

polític en el qual van estrenar-se aquest tipus de pactes d'estat, que sempre s'han repetit quan les màximes institucions espanyoles ho han considerat necessari. El 23 de febrer de 1981 es produí el cop d'estat. Fracassà, segons conclogueren quasi totes les interpretacions posteriors. En realitat, però, no és tan clar. Hi ha una zona obscura, o un temps mort, si es prefereix dir-ho així –i potser seria més exacte–, que és el que transcorregué des de la invasió del Congrés i el segrest de tots els diputats i del Govern per l'estràfolari tinent coronel de la Guàrdia Civil Antonio Tejero Molina fins a l'aparició en TVE del rei ordenant als militars revoltats que deposessin la seva actitud.

Ningú no ha aclarit mai què va passar durant aquelles sis hores i escaig. Això sí: la conseqüència política del cop està fora de dubte. Al cap de no-res, el Govern de Leopoldo Calvo Sotelo, el seu partit, la UCD, i el principal de l'oposició, el PSOE, acordaven el primer gran pacte d'estat antinacionalista. L'anomenat Pacte Autonòmic, de 1981. Pocs mesos més tard, l'executiu i els dos partits majoritaris espanyols tancaven el segon pacte d'estat, una derivació, de fet, del primer: aquest es va concretar en la redacció de la llei antinacionalista més famosa, la coneguda per les seves sigles en castellà LOAPA, i que responia al títol de llei orgànica d'harmonització del procés autonòmic –vegeu les pàgines següents–, que es votà favorablement en el Congrés al juliol de 1982. De fet, la llei va esdevenir tan famosa que fins i tot va segellar l'existència d'un nou verb, *loapitzar*, com a sinònim d'intent del Govern central i dels partits majoritaris de retallar l'autogovern a les autonomies.

La LOAPA va rebre els vots afirmatius de la UCD i del PSOE. I del PSC. En aquells moments, els socialistes catalans tenien encara grup parlamentari propi. Tenien, per la seva part, molta més força política que no ara, ja que, segons la mecànica parlamentària, els seus vots eren clau per establir majories polítiques àmplies en el Congrés, com la que requeria la LOAPA. El portaveu del grup parlamentari socialista català era Ernest Lluch, que llavors va ser ministre en el primer govern de Felipe González, una

Els conservadors es mostren eufòrics perquè consideren que el pacte entre José Luis Rodríguez Zapatero i Mariano Rajoy els dona en la pràctica dret de veto sobre l'Estatut català.

El veritable objectiu del pacte entre PSOE i PP no és el pla Ibarretxe, sinó controlar la reforma de l'Estatut català

de les grans aportacions del PSC a la política espanyola, juntament amb Narcís Serra. Lluch es va negar a presentar esmenes a la LOAPA. Molts anys després, i poc abans de ser assassinat per ETA, es refermava en la seva posició d'aleshores. En el llibre *Què pensa Ernest Lluch* (Proa, Barcelona, 2001), del periodista Marçal Sintès i escrit a partir de diverses converses amb Lluch, l'exdirigent del PSC explicava el seu convenciment que “quan es jutgi la LOAPA d'una manera

tranquil·la es veurà que és una conseqüència del cop d'estat, òbviament, però també que la seva orientació era positiva”. D'alguna manera aquesta opinió demostra que les ànimes que conviuen en el si del PSOE, i fins i tot en el PSC, no valoren igualment els moviments antinacionalistes producte dels pactes d'estat. Però encara hi ha un altre element que cal tenir en compte: quan va sorgir la LOAPA, el context polític i mediàtic espanyol era definible d'històric, la premsa conservadora de Madrid parlava contínuament del perill de “disgregació nacional”. Talment com ara.

Per tant, és comprensible que els nacionalistes vegin intents de retornar a la LOAPA en el pacte PSOE-PP, tal com han expressat, per exemple, el PNB i CiU amb rotunda claredat i amb menys intensitat altres grups.

Objectiu del pacte. En la seva columna a *La Vanguardia* del diumenge dia 16 de gener, Jordi Barbeta analitzava el pacte entre Zapatero i Rajoy. Segons l'analista, pretendre que el pacte es fa per negociar la reforma constitucional no té sentit, perquè la reforma de la Constitució ja requereix una majoria que

sense els conservadors és impossible: o el PP vota sí, o no hi ha reforma constitucional; per tant, si més no per aquest costat, el pacte no altera res. En segon lloc, afirmava també que pensar que el pacte busca oposar-se al pla Ibarretxe és una idea supèrflua, ja que no hi pot haver cap dubte que la posició coincident entre PSOE i PP per refusar el projecte basc és un fet, per la qual cosa, doncs, tampoc no és necessari un pacte. Concloïa l'analista del rotatiu català que la raó només pot ser una: l'Estatut català.

Certament, aquest és el nucli i l'únic element de l'escac polític actual que veritablement justifica, des del punt de vista espanyol, el pacte d'estat entre el Govern socialista, el PSOE i el PP, amb l'impuls –o com a mínim la cobertura– de la monarquia. Ha de ser així necessàriament perquè no és versemblant que el procés general reformador d'estatuts –el balear, i potser l'andalús...– preocupi les més altes instàncies de l'estat. Un pacte que implica el Govern, els dos partits que controlen el poder executiu i la corona només es pot entendre si és que se senten amenaçats. I en què s'hi poden sentir? És la mateixa por que els ha unit des del 1981 per formar un bloc sense fissures sempre que els nacionalistes demanen més poder per a les seves comunitats. Com que, abans d'arribar a l'acord, el pla Ibarretxe ja estava clar que es refusaria en el Congrés i que no és creïble que tan altes instàncies es preocupin per la reforma dels altres estatuts, és evident que només l'Estatut català pot ser el motiu del pacte.

El futur. Què pot passar en el futur amb l'Estatut català en relació amb el pacte d'estat PSOE-PP? S'haurà de tenir paciència per saber-ho. De moment, tots els agents polítics que intervenen en la polèmica van prenent posicions tàctiques. I cadascun evidentment, d'acord amb els seus interessos. El passat dia 18 de gener els portaveus del tripartit català, Joaquim Nadal (PSC-PSOE), Josep Bargalló (ERC) i Joan Saura (IC), asseguraren que el pacte no tindria cap influència en el procés de reforma estatutària. "Les converses entre el PSOE i el PP no interferiran en el procés català", manifestà el socialista. El líder opositor

REPORTAJES BOTÁN

Ernest Lluch en una imatge del 1981, quan era portaveu del PSC al Congrés i va donar suport a la LOAPA. Molts anys després encara defensava aquella decisió.

Si el pacte d'estat funciona o no es coneixerà quan s'aprovi l'Estatut i segons com el rebin a Madrid

Artur Mas, de CiU, no ho té tan clar; de fet, el mateix dia va exigir garanties per escrit i va criticar el silenci del president Pasqual Maragall sobre el pacte. Llavors, a finals de la setmana passada, el president català va treure ferro al que qualificà de "converses" entre PSOE i PP. Els conservadors, a Madrid, es mostren eufòrics perquè entenen que l'acord entre Zapatero i Rajoy significa que els socialistes i ells hauran de consensuar una posició comuna quan arribi la proposta de reforma de l'Estatut al Congrés, tal com ha passat ara amb el pla Ibarretxe, la qual cosa els donaria quasi un dret de veto. Per un altre costat, el ministre Josep Montilla es reuní amb Josep-Lluís Carod-Rovira a Barcelona per donar-li garanties, segons sembla, que el pacte amb el PP no afectarà l'Estatut, i que, també, el PSOE vol continuar comptant

amb els independentistes. Zapatero insistia el dimecres dia 19 davant les càmeres de TVE que seria "molt convenient" que el PP votés les reformes dels estatuts, en especial el català, sobre el qual manifestà, per enèsima vegada, que està completament segur que s'ajustarà al marc de la Constitució. El president espanyol, a més, rebia el dijous dia 20 els líders del grup d'IU-IC, Gaspar Llamazares i Joan Herrera, per tranquil·litzar-los i assegurar-los que continua comptant amb ells com a aliats. El mateix tenia previst de dir Zapatero als dirigents d'ERC a la trobada a la Moncloa, després de tancar-se aquesta edició.

Així doncs, l'estratègia del PSOE i de Zapatero sembla que ja es comença a configurar: conservar el suport d'ERC i d'IU-IC almenys durant aquest any –i si pot ser també durant el següent– i alhora establir un pacte d'estat amb el PP que li assegurari, per si de cas, que l'Estatut català se situarà dins dels marges constitucionals.

De moment, però, encara caldrà esperar, veure els nivells d'autogovern que assoleix l'Estatut i les declaracions d'identitat que tant preocupen a Madrid; la resposta que obtingui del Govern, del PSOE i del PP, i calibrar si el pacte d'estat PSOE-PP ha funcionat o no.

Miquel Payeras